

1. inleiding

De Gotiek kan gezien worden als een overgang van een samenleving beheerst door het geloof naar een samenleving, waarin de mens ontdekt, dat zijn lot mede door hemzelf bepaald wordt.

De Gotiek ontstaat in Frankrijk, Ile-de-France. Gedurende deze periode:

- ontwikkeling van de steden tot zelfstandige leefgemeenschappen met
 - eigen bestuur
 - eigen rechtspraak
- opkomst van de universiteiten. De wetenschap werd op dogmatische wijze bestudeerd
- ontwikkeling van het internationaal handelsverkeer
- ontwikkeling van de internationale stijl in de kunst
- verdieping van het godsdienstige leven:
 - ontstaan van de bedelorden (Franciscanen, Dominicanen)
 - ontwikkeling van kerkbouw
 - devotie en Mariaverering
- bij de adel
 - ontstaan van de hoofse liefde
 - verdedigers van het geloof: kruistochten

2. de beeldende kunst

2.1. bouwkunst

kerkbouw:

- kathedralen en kloosterkerken
- gelijktijdige toepassing van spitsboog en kruisribgewelf
- muur verliest dragende functie (glas-in-loodramen). Deze functie wordt overgenomen door
 - ribben
 - dragende pijlers
 - luchtbogen en steunberen
- opbouw schip:
 - arcaden
 - galerij boven het schip
 - triforium
 - ramen (glas-in-lood) gevat in stenen maaswerk.
- plattegrond: kruisvorm met kooromgang en straalkapellen

profane bouw:

- vanaf 14de eeuw belangrijk
- raadhuisen (steen)
- stadshuizen (hout)

2.2. beeldhouwkunst

- aanvankelijk ondergeschikt aan de architectuur; vaste iconografische programma's
- ontwikkeling van de stramme pilaarfiguur naar beweeglijke en los van de achtergrond komende figuren
- emoties worden uitgebeeld
- benoorden de Alpen: houtsnijwerk: altaarstukken, kruisbeelden, madonna's, heiligenfiguren. Houtsnijwerk was gepolychromeerd en meestal belegd met bladgoud
- in de late gotiek: portretten en grafmonumenten

2.3. schilderkunst

In de vroege Gotiek stond de schilderkunst hoofdzakelijk ten dienste van de kerk:

- fresco's, secco's
- geschilderde panelen van altaarluiken
- effen, ondoorbroken gouden achtergrond
- grote mate van symbolische voorstellingen

Deze symbolische weergave verandert in de late Gotiek in een groter realisme. De eigen beleavingswereld gaat een belangrijke rol spelen bij de uitbeelding van bijbelse taferelen. Schenkers en stichters worden bij of in de voorstelling afgebeeld.

- ruimte-uitbeelding in de vorm van atmosferisch perspectief
- toepassing van olieverf (late Gotiek) in de paneelschilderkunst
- miniatuurschilderkunst (lekenateliers en kloosterateliers)
- uitvinding van de boekdrukkunst: blokboeken, drukken met losse letters
- ontstaan van hout- en kopergravure

3. toegepaste kunst

3.1. gebruiksvoorwerpen

edelsmeedkunst:

- kerkelijk vaatwerk
- reliekschrijnen
- monstransen
- gebruiksvoorwerpen voor de adel
- toepassing van emailles en ongeslepen edelstenen

glas:

- voor de groter wordende ramen in de kerk: glas-in-lood

meubilair en interieur:

toepassing van ornamentversiering:

- *pinakels en kruisbloem*
- *driepas en vierpas*
- *visblaas*
- *briefpaneel* (vanaf ± 1400)

3.2. mode – textielvormgeving

kostuum:

- ± 1340 einde van T-vormige tuniek, ontwikkeling van het armsgat en mouw met kop. Taillering mogelijk.
- vrouw: decolleté tot ± 1500
 - *hennin*: puntige, kegelvormige hoofdtooi
- man en vrouw:
 - *houppelande*: wijde mantel
- man:
 - *wambuis*: kort jak
 - *beenlingen*: strak om het been zittende genaaiide kousen
 - *poulaines*: schoenen met lange neuzen
 - *kaproen*: muts

borduurkunst:

- veel kostbaar borduurwerk aan de kleding (Bourgondische mode), parels, gouddraad, gouden plaatjes, edelstenen en belletjes

weven:

- grote uitvinding in Italië was het *fluweelweven* (poolweefsel) in patronen. De monumentale, rijk van reliëf voorziene *granaatappelfluwelen* zijn veelvuldig door Italiaanse en Vlaamse schilders afgebeeld.

wandtapijten:

- wanden in kastelen en paleizen worden behangen met geweven wandtapijten met *Milles Fleurs*, heldendaden of Bijbelse voorstellingen en voorstellingen uit de mythologie